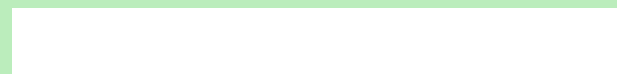
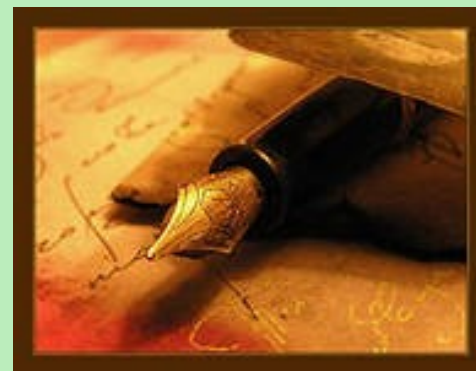

**ДУА «Сярэдняя школа №1
г.Сянно імя З.І.Азгура»**

Вывучаем беларускі правапіс

(творчыя заданні)

Слоўнікавы самадыктант “Правапіс некаторых спалучэнняў зычных”

Карыс...ны, праяз...ны, неміласэр...ны, свіс...нуць, разас...ланы, бязлітас...ны, фарпос...ны, Рэмбран...т, пачэс...ны, кампетэн...ны, няўрымс...лівы, капус...ніца, шчас...лівец, поз...ні, жалас...лівы, Краншта...т, віс...нуць, кантрас...ны, выяз...ны, Шмі...т (20 слоў)

Слоўнікавы дыктант па тэме “Правапіс літар і,ы,й”

Субынспектар, дэзынтэгратар, дэзынфармаваць, звышінфляцыя, дзяржінспектар, дэзынфіцыраванне, контрідэя, педінстытут, падыграць, выйшла, разыграць, перайсці, прайнфармаваць, спадылба, безыменны, заіскрыцца, заіканне, суперінтэлект, міжінстытуцкі, перадыспытны (20 слоў)

Слоўнікавы самадыктант “Правапіс прыставак”

А...правіць, ды...гармонія, ...пілаваць, а...тачыць, ды...камфорт, па...каваць, бе...пазваночны, ды...прапорцыя, ра...чуліць, а...церці, бя...хмар’е, а...ступнік, а...хітрыць, а...кінуць, а...церці, бя...хмарны, ра...кланяцца, бе...памылак, па...сталом, а...секчы

Слоўнікавы дыктант “Правапіс літар у, ў”

Паўза, радыус, саўна, фаўна, баул, прэзідыум, ток-шоу, фрау, беларуска-ўкраінскі, накаўт, аўдыторыя, лаўрэат, ва ўніверсітэце, браўнінг, вакуум, страус, аўт, аўкцыён, калегіум, раўнд (20 слоў)

Творчы слоўнікавы дыктант ”Правапіс прыстаўных і ўстаўных літар”.

Выпішыце словы з прыстаўнымі літарамі

Вузкі, горкі, гэты, вуліца, воля, вогнішча, гушчар, вуглавы, гэтулькі, Ганна, ваенны, ніводнага, гора, вопыт, абвуглены, вастравухі, вулей, вяселле, вустрыца, востраў, вуж, вучань.

Правапіс галосных е, ё, я.

Заданне 1. Устаўце прапушчаныя літары.

Лёд – л...дзяны,мёд – м...довы, мера – разм...жаванне – разм...жоўваць, прамень – прам...нёвы, лёгкі – абл...гчэнне, цёмны – пац...мнелы, плямёны – пл...мянны, агонь – агн...вы, баль – бал...ваць, замалёўка – намал...ваць, адлепліваць – выл...піць, плесці – запл...таць – выпл...сці, адсекчы – адс...каць – выс...кчы, алень – ал...н...ня, аняменне – н...мата, апека – ап...каваць – ап...кун, балет – бал...рына, бераг – б...рагавы – узб...рэжжа, паездка – бязвы...зны – вы...здаць, вавёрка – выв...рчаны, восем – вас...мнаццаць, вера – дав...раць – выв...рыць, ваенны – ва...явода, ведзьма – в...дзьмар, з’есці – аб’...дзенне, вечар – в...чаровы – в...чэра, губернія – губ...рнатар, дзяцел – дз...тл...ня, серыя – с...рыял, забяспечыць – заб...спячэнне, зельне-з...л...наваты – з...леніва – з...л...ніна, лянота – л...наваты, зменшыць – зм...ншэнне, цвёрды – цв...рдыня, сямёра – с...м...рых, сена – с...наж, чацвёрта – учацв...рых.

Заданне 2. Запішыце ў адзін слупок словы, у якія трэба ўставіць літару е, а ў другі слупок – я. Абгрунтуйце сваё меркаванне.

Мац...рык, г...рань, ...давіты, л...тэнант, зав...зь, ...дро, дызайн...р, вы...снець, ...хідны, с...анс, дз...ржава, дз...вьяць, эл...ктрычны, барб...кю, дз...дзкаванне, дз...журны, м...талічны, ан...кдот, л...мантаваць, ап...рэта, ав...ню, п...чатка, ал...ргія, св...тар, сув...зь, м...дуза, л...шчына, мес...ц, інв...нтар, пам...ць, к...лейны, п...так, мез...нец, ...длоўцавы, Пал...сціна, к...дроўнік, к...фір, п...рсп...ктыва, квец...нь, б...сперапынна, ары...нцір, ...чмень, він...грэт, тыс...чны, б...зобразна, у кал...ндары, кал...ндар.

Заданне 3. Запішыце словы па-беларуску.

Алевтина, Егор, Орлеан, Барселона, Гейне, Железнов, Валериан, Федора, Инесса, Ереван, Женева, Гёте, Петербург, Кемерово, Кёльн, Несвиж, Печора, Ермолай, Ефим, Якубович, Серпухов, Смоленичи, Хмельницкий, Тернополь, Менделеев.

Запісаць словы, падкрэсліць арфаграмы, назваць правіла, запомніць правапіс.

Святкаваць, латарэя, жамчужына, канцылярыя, інжынер, Нью-Ёрк, фразеалогія, фізіялогія, геніяльны, медінстытут, безыніцыятыны, вольналюбівы, новабудоўля, зернязбор, чорнабароды, словатвор-часць, Вялікабрытанія, Растоў-на-Доне, перакаці-поле, мележаўскі стыль, Коласавы вершы, дзвесце, двух’ярусны, штосьці, студзеньскі, разанскі, бясшумны, цецярुक, здароўе, незабудка.

Запішыце прапанаваныя словы ў адпаведнасці з новымі “Правіламі беларускай арфаграфіі і пунктуацыі”.

Імпрэсарыю, сальфеджыю, Антонію, адажыю, Бакачыю, радэю, Токію, Ватэрлоо, трыю, Рыю.

Праваніс галосных о, э, а

Заданне 1. Запішыце ў дзве групы словы: а) у якіх пры змяненні адбываецца аканне;

б) у якіх пры змяненні не адбываецца аканне.

Адпорваць, адрэкамендаваны, дряцянны, дрэваед, адроджаны, рэцэнзія, дрэсіраваць, жэрдка, жаўток, дрэнаж, адплочаны, джэйран, законна, кампост, дэльфін, ідэальна, індэкс, вырошчваць, кінаэкран, запомніць, карона, крэсла, кватэра, саломка, крэпасць, срэбра, матэрыя, майстэрня, метадка, піцэрыя, оптам, сістэма, прагрэсія, абтрэсці, торф, прэса, трэці, рэспубліка, ушчэслены, трэнер, упэўнены, фэнтэзі, шэры, цэлафан, цементаваны, жэмчуг.

Заданне 2. Выпішыце ў два слупкі словы з літарамі э і е.

Авіамадаль, акардэон, агэнтур, алош, аксэсуар, альтэрнатыва, амнізія, бэрэт, анэстэзія, атэль, бальнатрыстыка, бажавы, бэнэфіс, безь, бюлетэнь, бізнэс, кібернытыка, вар’этэ, геннытыка, віцэадмірал, энэргетычны, вэб-сайт, брунэт, дэбаты, дэпрэсія, бізнэсмэн, бідж, кафэ, інтэры, маніфэст, маўзэр, мэнджмэнт, карэ, купэ, лэдзі, кампэнтны, маянэ, пэсі-кола, пенснэ, прафэсіянал, каратэ, прэзэнтацыя, рэзюмэ, рэпэтуар, сэрвіс, філэ, тэндэцыя, фланэлы, фанабэрысты, экэмпляр, экспэрымэнт, экспэрт, тунэль, камюнікэ, эсэ, інтэрнэт, антрэсолі, спагэці, жэлле, шымпанзэ.

Заданне 3. Устаўце прапушчаныя літары о, а, э, ы.

Агрэгат, адмэстраваць, адрэкамендаваць, характарызаваць, бандэроль, брэво, гэмэпатыя, грэйдэр, дэлікатны, дрэмучы, жэстыкуляцыя, зачэствелы, інтэрнат, кандэдат, лейтэнант, лодэр, крэвавы, мадэратар, нонсэс, шчэбятэ, прычэсаць, рэклама, сэкратар, цэлюлоза, яшчэрка, танэ, дрэзна, галантэра, рэсорны, гангстэрскі.

Варыянт 2. Агрэсіўны, апэраставаны, ашэламіць, ацэніць, бесэрымонна, гарэзэнтальны, грэпфрут, глэтаць, дрэготкі, дырэктыва, запрэгаць, інтэр’ер, інтэрэс, канцэлярыя, лэпух, крэшыць, нагрэвальны, паэтызаваць, прэстыжны, латэра, сэкрэт, ядрэны, ранчэ, рэзэнавы, бартэр, цэліна.

Заданне 4. Запішыце словы па-беларуску.

Оттава, Онега, Бомбей, Барэнцево море, Березино, Бешенковичи, Благовещенск, Буэнос-Айрес, Габрово, Оренбург, Вологда, Череповец, Глазго, Гродно, Ереван, Женева, Зимбабве, Копенгаген, Лондон, Монреаль, Сан-Доминго, Стокгольм, Хохлома, Чечерск, Харьков, Сан-Ремо, Одесса.

Творчая слоўніковая работа. Запішыце словы па-беларуску. „Праваніс прыстаўных і ўстаўных літар”

Заочный, остроносый, уж, япаук, я Ульяна, осенний, осень, история, внук, этот, озеро, урна, ойкать, угловой, участок, заострить, ультразвук, уникальный, облако, оптом, окрик, Родион, Ольга, Орша, Узда (25 слоў)

Слоўніковы самадыктант “Праваніс спалучэнняў літар”

Пансэнат, пэнерскі, сацэлогія, дэгназ, асацэцыя, шпэні, тэрэма, дывізіён, бэграфія, абрэвэцыя, аўдэцыя, патэнацэльны, тэтральны, дэграма, бэніка, абітурэнт, рацэні, акардэні, дэтэз, рэгэні, ілэльны, авэшоу, канвэр, фэлка, радэстанцыя, стацэнар, дэлог, рэльны, экватэльны, радэла (30 слоў)

Творчая слоўніковая работа. Перакладзі на беларускую мову

Сольфеджио, симпозиум, радиус, шёлк, шоу, наречие, в университете, осень, облако, область, сердечный, постный, милосердие, разбил льдину, волосы льняные, трио, футбол, шницель, компьютер, ордер, семнадцать, десятый, лидер (25сл.).

Слоўніковы самадыктант “Праваніс літар е, ё, я”

Фэльтэтон, спэвак, сэмнацэты, бэдняк, бэдната, занэдаць, вэслярны, дэлацыя, цвэдаваты, калэндар, наклэны, мармэлад, гэрбарый, дэсэты, вэмнацэцаць, дэвэты, балэрына, тэсэча, вэцэ, роўндэ (20 слоў)

Выбарачны дыктант “Праваніс мяккага знака”

1 варыянт выпісвае словы з мяккім знакам, **2 варыянт** - без мяккага знака

Галлё, ледзьве, сем, пісьменнік, агеньчык, дзверы, конскі, чэрвеньскі, мітусня, восенскі, дзевяццю, дзэцьмі, лімончык, песня, кроцце, едзьце, вагончык, пенальчык, яблынька, большы, забудзьце, дзэсьці, счарсцэць, разьбяр, зацвісіці, пяцьдзэсят.

Кантрольны слоўніковы дыктант “Паўтарэнне вывучанага”

Камп’ютар, дзэсятка, Гумбальт, баласны, аванпосны, бартар, дзяржаўны ўніверсітэт, сэвул, шніцаль, шоу, шэсьцьдзэсят, шоўмен, фаўна, трыа, Нью-Ёрк, менеджар, баул, кантрасны, экэмпляр, тунэль, Дзень ведаў, Палац спорту, дзякаваць богу, Купалаўскі сквер, нэманскія краваіды.

Творчыя заданні па новым правапісе

Правапіс О, Э – А

Гл...таць, ябл...чны, світ...р, камп'ют...р, р...сора, тры..., адр...с, лод...р, шніц...ль, др...васек, Токі..., бр...во, ц...р...монія, лат...рэя, кр...вавы, бухгалт...р.

Заданні:

1. Спішыце. Устаўце ў словах прапушчаныя літары.
2. Выпішыце словы, у якіх зычныя гукі толькі звонкія і санорныя.
3. Выпішыце словы, якія не маюць канчатка. Абгрунтуйце свой выбар.
4. Выпішыце ўласны нескланяльны назоўнік. Вызначце яго род.
5. Да назоўніка лодар падбярыце сінонімы.
6. З прапанаванымі словамі складзіце сказы па схемах:
I варыянт: “П”, - а.
II варыянт: А “П!”

Правапіс апострафа

Бур'ян, з'яднацца, сям'я, п'еса, здароўе, кар'ер, пад'ём, пад'езд, раз'юшаны, шчаўе, трох'ярусны, ін'екцыя, шмат'ярусны, кан'юнктурушчык, вераб'і, В'етнам.

Заданні:

1. Раствлумачыць значэнне слова кан'юнктурушчык.
2. Сфармулюйце правілы правапісу апострафа на аснове прапанаваных слоў:
- бур'ян, сям'я, п'еса, кар'ер, вераб'і, В'етнам;
- пад'ём, пад'езд, раз'юшаны, з'яднацца;
- шмат'ярусны, трох'ярусны;
- ін'екцыя, кан'юнктурушчык;
- здароўе, шчаўе.
3. Выпішыце словы, якія ў форме роднага склону адзіночнага ліку маюць канчатак –у, абгрунтуйце сваё меркаванне. Якія з гэтых назоўнікаў у форме роднага склону адзіночнага ліку могуць ужывацца з канчаткам –а? Раствлумачце, пры якой умове?
4. У чым заключаецца падабенства і адрозненне слоў сям'я, п'еса з пункту гледжання мовы?
5. Складзіце сказ з асабовым назоўнікам, каб ён выступаў у ролі зваротка.
6. Знайдзіце слова, род якога не супадае ў рускай і беларускай мовах. Складзіце з ім сказ.

Правапіс мяккага знака

Сядзьце, кіньце, заходзьце, сыпце.
Каменьчык, дыванчык, праменьчык, струменьчык.
Меншы, цмяны, возьме, дзьме.
Дзве, дзверы, дзвесце, ледзьве.
Студзеньскі, конскі, ліпеньскі, восеньскі.

Заданні:

1. У кожным радзе падкрэсліце “лішняе” слова. Абгрунтуйце свой выбар.
2. Знайдзіце і выпішыце прыметнік, ад якога можна ўтварыць простую форму вышэйшай ступені параўнання. Запішыце яго ў пачатковай форме.
3. Вызначце слова, якое ў розных граматычных умовах можа выступаць у ролі розных часцін мовы, і праілюструйце такі пераход на прыкладах.
4. Знайдзіце слова, якое ў беларускай і рускай мовах супадае ў напісанні і вымаўленні, але мае рознае значэнне. Як называецца такая з'ява?
5. Знайдзіце і выпішыце слова, якое мае два канчаткі.
6. Знайдзіце і выпішыце назоўнік, лік якога не супадае ў рускай і беларускай мовах.

Правапіс звонкіх і глухіх зычных

Пясчаны, пяшчотны, дзядзька, касьба, ножка, падвесці, расчыніць, сжаць, сшыць, моладзь, сцэжка, лагчына, мядзведзь, мурог, сядзьце, раз'езджаны, лёгкі.

Заданні:

1. Параўнайце на фанетычным узроўні словы сядзьце і мядзведзь. Што агульнае і адрознае паміж гэтымі словамі?
2. Раствлумачце лексічнае значэнне слова мурог.
3. Знайдзіце зборны назоўнік. Складзіце з ім словазлучэнне. Праведзіце лінгвістычны эксперымент: памянайце месцамі назоўнік і прыметнік. Адкажыце, як змянілася сінтаксічная роля прыметніка?
4. Пастаўце назоўнікі з асновай на г, к, х у форме меснага склону. Раствлумачце правапіс канчаткаў.
5. З прапанаваных слоў выпішыце адушаўлены назоўнікі.
6. Складзіце сказ, выкарыстаўшы як мага больш прапанаваных слоў.
7. Знайдзіце і запішыце прыметнікі з аднолькавай марфемнай будовай.